BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING SO‘Z BOYLIGINI ORTTIRISHDA LUG‘AT BILAN ISHLASHNING INNOVATSION USULLARI

Baxtiyorova Umida

GDPI “Boshlang‘ich ta’lim” yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: ushbu tezisda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining so‘z boyligini oshirishda lug‘at bilan ishlashning innovatsion usullaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda ijodiy mashqlar yordamida o‘quvchilarning nutqini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Innovatsion metodlarning dars samaradorligini oshirishdagi o‘rni ham bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, so‘z boyligi, lug‘at bilan ishlash, innovatsion metodlar, interfaol usullar, ona tili, AKT, kreativ fikrlash, nutq madaniyati, pedagogik texnologiya.

Abstract: this thesis discusses the importance of innovative methods in developing primary school pupils’ vocabulary through dictionary activities. It also analyzes the role of interactive methods, information technologies and creative tasks in improving students’ speech, creativity and independent thinking skills.

Keywords: primary education, vocabulary, dictionary work, innovative methods, interactive learning, pedagogical technology, creativity, speech development.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение инновационных методов при работе со словарём для обогащения словарного запаса учащихся начальных классов. Анализируется роль интерактивных методов и современных педагогических технологий в развитии речи и мышления учащихся.

Ключевые слова: начальное образование, словарный запас, работа со словарём, инновационные методы, интерактивное обучение, педагогические технологии.

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar boshlang‘ich ta’limni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishni talab qilmoqda. Ayniqsa, ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida o‘quvchilarning so‘z boyligini oshirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. So‘z boyligi o‘quvchilarning nutqini ravon qilish, fikrini erkin ifodalash, savodxonligini oshirish va mustaqil tafakkurini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari yosh xususiyatiga ko‘ra ko‘proq ko‘rgazmalilik va interfaollikka moyil bo‘ladi. Shu sababli darslarda innovatsion metodlardan foydalanish o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshirib, yangi so‘zlarni tez va oson o‘zlashtirishiga yordam beradi. An’anaviy darslarda o‘quvchi ko‘proq tinglovchi vazifasini bajarsa, innovatsion metodlarga asoslangan mashg‘ulotlarda faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Natijada o‘quvchilarning lug‘at boyligi, nutq madaniyati va ijodiy fikrlashi rivojlanadi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining so‘z boyligini oshirishda lug‘at bilan ishlash muhim metodik vositalardan biri hisoblanadi. Lug‘at ustida ishlash orqali o‘quvchilar yangi so‘zlarning ma’nosini o‘rganadi, ularni nutqda qo‘llashga odatlanadi va yozma hamda og‘zaki nutqini boyitadi. Bugungi kunda lug‘at bilan ishlashda quyidagi innovatsion metodlardan samarali foydalanilmoqda:

“Aqliy hujum” metodi;
“Klaster” metodi;
“Sinkveyn” metodi;
“So‘z top” o‘yini;
“Kim tez?” interfaol mashqi;
“Lug‘aviy bingo” metodi;
“So‘zlar estafetasi” usuli;
“Elektron viktorina”;
Rolli o‘yinlar;
Multimedia vositalari asosidagi mashqlar.

“Aqliy hujum” metodida o‘quvchilar ma’lum mavzu asosida imkon qadar ko‘proq so‘z aytishga harakat qiladilar. Bu usul o‘quvchilarning tezkor fikrlashi va xotirasini rivojlantiradi.

“Klaster” metodida o‘quvchilar bir so‘z asosida unga bog‘liq bo‘lgan boshqa so‘zlarni guruhlarga ajratadilar. Masalan, “Maktab” so‘zi asosida fanlar, jihozlar, kasblar va o‘quv qurollari nomlari yoziladi. Ushbu metod mavzuni tizimli tushunishga yordam beradi.

“Sinkveyn” metodida esa o‘quvchilar ma’lum bir so‘z asosida qisqa mazmunli matn yoki she’riy shakldagi fikrlarni tuzadilar. Bu usul ijodiy fikrlashni rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

AKT vositalaridan foydalanish ham lug‘at bilan ishlashda katta ahamiyatga ega. Elektron lug‘atlar, multimedia taqdimotlari, animatsiyalar va interaktiv topshiriqlar o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, rasmli topshiriqlar orqali yangi so‘zlarni eslab qolish osonlashadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlashda quyidagi topshiriqlar ham samarali hisoblanadi:

Sinonim so‘zlarni topish;
Antonim so‘zlarni aniqlash;
So‘zlardan gap tuzish;
Rasm asosida hikoya yaratish;
Berilgan harf asosida so‘zlar yozish;
Ortiqcha so‘zni topish;
So‘zlarni bo‘g‘inlarga ajratish;
So‘zlardan matn tuzish;
Krossvord va rebuslar ishlash;
Lug‘at daftarini yuritish.

Shuningdek, guruhli ishlash metodlari ham o‘quvchilarning muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘quvchilar birgalikda topshiriqlar bajarish orqali yangi so‘zlarni amaliyotda qo‘llashga o‘rganadilar. Natijada ularning nutqi ravonlashadi va darsdagi faolligi ortadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining so‘z boyligini orttirishda lug‘at bilan ishlashning innovatsion usullaridan foydalanish muhim pedagogik ahamiyatga ega. Interfaol metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida

tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning nutqini rivojlantirish, ijodiy fikrlashini shakllantirish va ona tili faniga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. O‘qituvchi har bir darsga ijodiy yondashib, mavzuga mos metodlarni tanlay bilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1.O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.

2.O‘zbekiston Respublikasi “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”.

3.Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.

4. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2017.

5. Ona tili va o‘qish savodxonligi darsliklari. 1–4-sinflar. – T.: Novda Edutainment, 2023.

6. Xasanboyeva O. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent, 2019.

7.Yo‘ldoshev J. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent, 2019.

8. Ziyamuhamedov B. Pedagogika. – Toshkent, 2020

9. G‘afforova T. Ona tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent, 2021